

Vyjádření Ministerstva spravedlnosti ČR k Závěrečným doporučením k šesté periodické zprávě České republiky (CAT)

Závěrečná doporučení k šesté periodické zprávě České republiky

Definice mučení

8. Výbor je znepokojen skutečností, že stávající definice mučení obsažená v § 149 odst. 1 trestního zákoníku neobsahuje všechny prvky uvedené v článku 1 Úmluvy včetně účelů.

9. Výbor připomíná svá předchozí doporučení (viz CAT/C/CZE/CO/4-5, bod 7) a naléhavě smluvní stranu vyzývá, aby přijala definici mučení, jež bude zahrnovat všechny prvky obsažené v článku 1 Úmluvy. Výbor smluvní stranu upozorňuje na bod 9 svého obecného komentáře č. 2 (2007) týkajícího se provádění článku 2, v němž uvádí, že závažné rozdíly mezi definicí obsaženou v Úmluvě a definicí, která je začleněna do vnitrostátního práva, vytvářejí skutečné nebo potenciální mezery v zákoně umožňující beztrestnost.

V první řadě je potřebné opětovně zdůraznit, že čl. 10 Ústavy České republiky výslovně stanoví, že vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu a v případě kolize mezi právním pořádkem České republiky a takovou mezinárodní smlouvou má mezinárodní smlouva přednost před zákonem (*stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva*). Rovněž tak je třeba upozornit na čl. 1 odst. 2 Ústavy České republiky, podle kterého *Česká republika dodržuje závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva*. Toto ustanovení není pouhou proklamací, ale jeho text má významnou interpretační funkci. Z uvedeného článku vyplývá mj. ústavní princip, podle něhož mají být vnitrostátní právní předpisy, včetně ústavy, interpretovány souladně s mezinárodním právem.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, používá celou řadu podobných obecných pojmů charakterizujících určitý typ jednání nebo činnosti, např. pojem týrání, pohlavní styk či prostituce. Tyto pojmy nejsou zákonem nijak definovány a jejich vymezení je ponecháno trestněprávní doktríně a aplikační praxi, přičemž aplikace těchto ustanovení nezpůsobuje žádné závažné problémy; totéž se týká i pojmu „mučení“ uvedeného v § 149 odst. 1 trestního zákoníku. Jeho výklad, který musí být – jak bylo výše uvedeno – souladný s mezinárodními závazky, v aplikační praxi nečiní problémy, resp. takové problémy nebyly zaznamenány. Zákonné vymezení pojmu mučení lze tedy považovat za nadbytečný krok, který by zřejmě nijak nepřispěl k efektivnějšímu trestněprávnímu postihu mučení, kdy dnes není sporu o tom, že tento pojem musí být vykládán shodně s výkladem příslušným mezinárodněprávních instrumentů. Z hlediska dodržování mezinárodních závazků je v tomto směru rozhodující to, aby Česká republika skutečně kriminalizovala právě ta jednání, která CAT a další dokumenty označují za mučení. Jinými slovy, nemusí existovat tomu odpovídající definice v trestním zákoníku (či jiném zákoně), plně postačí, když termín „mučení“ obsažený ve skutkové podstatě trestného činu mučení a jiného nelidského a krutého zacházení podle § 149 odst. 1 trestního zákoníku bude interpretován a aplikován v souladu s mezinárodními závazky České republiky.

V této souvislosti upozorňujeme, že i v praxi nejpoužívanější komentář k trestnímu zákoníku odkazuje přímo na příslušné mezinárodní dokumenty a uvádí k tomu následující:

„Valné shromáždění OSN přijalo dne 9. prosince 1975 Deklaraci o ochraně všech osob před mučením a jiným krutým, nelidským či ponižujícím zacházením nebo trestáním. Dne 10. prosince 1984 byla sjednána Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (dále jen „Úmluva“). Po podpisu a ratifikaci vstoupila Úmluva v platnost pro Československo dnem 6. srpna 1988, přičemž byla publikována ve Sbírce zákonů pod č. 143/1988 Sb. Smluvní strany této úmluvy se zavázaly zajistit, aby všechny akty mučení stejně jako pokus mučení, spolupachatelství a účastenství na mučení byly trestnými činy podle vnitrostátní úpravy. Tyto závazky vyplývající z čl. 4 Úmluvy Česká republika zařazením trestného činu mučení a jiného nelidského a krutého zacházení do trestního zákona č. 140/1961 Sb. a posléze i do trestního zákoníku dodržela, a dokonce je v určitém rozsahu i překročila, když např. uzákonila i trestnost přípravy tohoto trestného činu, pokud je v rámci kvalifikovaných skutkových podstat zvlášť závažným zločinem.

Úmluva v čl. 1 definuje mučení jako jakékoli jednání, jímž je člověku úmyslně působena silná bolest nebo tělesné či duševní utrpení s cílem získat od něho nebo od třetí osoby informace nebo přiznání, potrestat jej za jednání, jehož se dopustil on nebo třetí osoba nebo z něhož jsou podezřelí, nebo s cílem zastrašit nebo přinutit jej nebo třetí osobu, nebo z jakéhokoli jiného důvodu založeného na diskriminaci jakéhokoli druhu, když se takového jednání dopouští úřední osoba nebo jiná osoba jednající z úředního pověření nebo jakákoli jiná osoba jednající z jejich podnětu či s jejich výslovným nebo tichým souhlasem.”.

Skutková podstata trestného činu podle § 149 trestního zákoníku plně zohledňuje veškeré požadavky vyplývající z Úmluvy, naopak je v některých směrech širší – např. nestanovuje jako obligatorní znak k naplnění této skutkové podstaty specifický cíl, se kterým operuje definice mučení obsažená v čl. 1 Úmluvy. Navíc tato obecná úprava umožňuje reagovat na případnou změnu (doplnění) této definice na mezinárodní úrovni, či na změnu jejího výkladu, a to bez nutnosti zásahu do vnitrostátní legislativy.

Opodstatněnost legislativní změny skutkové podstaty trestného činu podle § 149 trestního zákoníku za účelem zapracování definice mučení dle čl. 1 Úmluvy byla v posledních letech opětovně prodiskutována, přičemž významní představitelé odborné veřejnosti se kloní k názoru, že explicitní doplnění této definice není opodstatněné.

Základní právní záruky

10. S ohledem na procesní záruky zakotvené ve vnitrostátních právních předpisech je výbor nadále znepokojen skutečností, že § 24 odst. 4 zákona o policii (č. 273/2008 Sb.) stanoví právo na přístup k právnímu zástupci pouze na vlastní náklady dotčené osoby a že bezplatná právní pomoc není k dispozici od prvopočátku odnětí svobody. Je rovněž znepokojen skutečností, že policisté v praxi ne vždy respektují právo zadržených osob, aby byly informovány o svých právech a mohly vyrozumět příbuzné o svém zadržení (články 2, 12–14 a 16).

11. Smluvní strana by měla přijmout účinná opatření, jejichž prostřednictvím zaručí a bude monitorovat, že každé zadržené osobě budou v právu i v praxi poskytnuty veškeré základní

právní záruky v souladu s mezinárodními normami od počátku odnětí svobody, mimo jiné včetně práva:

a) být informována o obviněních, jež byla proti ní vznesena, a o svých právech, a to ústně i písemně v jazyce, jemuž daná osoba rozumí, a moci potvrdit, že poskytnutým informacím porozuměla;

b) neprodleně kontaktovat rodinného příslušníka nebo kteroukoli jinou osobu dle své volby;

c) mít neprodlený a důvěrný přístup ke kvalifikovanému a nezávislému právnímu zástupci nebo v případě potřeby k bezplatné právní pomoci;

d) na to, aby byly všechny doby odnětí svobody okamžitě po zatčení přesně zaznamenány do rejstříku v místě zadržení a v centrálním rejstříku osob zbavených svobody a aby byly vypracovány příslušné zprávy o zadržení s cílem vyhnout se případům nezaznamenaného zadržení. Právní zástupci a rodinní příslušníci zadržených osob by měli mít zajištěn přístup k tomuto rejstříku.

Současný systém České republiky zajišťuje dostatečný přístup k nezávislému právnímu zástupci. Nastavené procesní záruky dostatečně zabraňují nezákonnému zadržení, vč. dohledu veřejného ochránce práv.

Lékařské prohlídky

12. Výbor vyjadřuje zvláštní obavy v souvislosti se skutečností, že se lékařské prohlídky zadržených osob konají za přítomnosti vězeňských dozorců a policistů a že § 51 zákona o zdravotních službách brání zdravotnickým pracovníkům v ohlašování podezření na případy mučení nebo špatného zacházení. Je rovněž znepokojen zprávami, že není dodržováno právo zadržených osob, aby lékařskou prohlídku provedl lékař, kterého si samy vyberou. Výbor bere se znepokojením na vědomí, že stávající systém zaznamenávání lékařských zjištění neposkytuje smysluplné informace pro účely vyšetřování údajných případů mučení a špatného zacházení (články 2, 12–14 a 16).

13. Výbor vyzývá smluvní stranu, aby přijala legislativní, správní a jiná nezbytná opatření k zajištění toho, že:

a) všechny zadržené osoby budou mít od počátku odnětí svobody právo požádat a být prohlídнутy nezávislým lékařem, včetně lékaře, kterého si samy vyberou;

Úvodem je nutné konstatovat, že dle aktuální právní úpravy se možnost volby poskytovatele zdravotních služeb nevztahuje na osoby ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, zabezpečovací detence, v zařízení pro zajištění cizinců nebo v přijímacím středisku [§ 29 odst. 2 písm. e) zákona o zdravotních službách].

Základním důvodem pro vyloučení tohoto práva je režim výkonu vazby, trestu odnětí svobody nebo zabezpečovací detence. Jedná se o zcela zřejmý a opodstatněný veřejný zájem sledující jednak minimalizaci pohybu vězňů mimo prostory věznic, ochranu života, zdraví a bezpečnosti osob zúčastněných na případné eskortě a nutně také ekonomických zájmů České republiky.

Z povahy účelu výkonu vazby, trestu odnětí svobody nebo zabezpečovací detence nelze na požadavek Výboru přistoupit. Poskytnutí možnosti zvolit si lékaře na základě svého výběru by potenciálně znamenalo každodenní eskorty k poskytovatelům zdravotních služeb po celém území České republiky dle uvážení vězněné osoby. Prakticky by takto nastavený postup představoval výrazné omezení účelu výkonu vazby, trestu odnětí svobody nebo zabezpečovací detence.

b) lékařské prohlídky budou prováděny mimo doslech a dohled policistů a vězeňského personálu, pokud si dotčený lékař výslovně nevyžádá něco jiného;

Povinnost zajistit přítomnost příslušníků Vězeňské služby ČR stanovuje § 46 odst. 1 písm. g) zákona o zdravotních službách. Tato přítomnost je limitována tím, že obligatorně musí být příslušníci přítomni na dohled, pouze je-li ohrožen život, zdraví nebo bezpečnost zdravotnického pracovníka, nebo je ohrožen majetek, je příslušník oprávněn být přítomen i na doslech.

Již ze samotné formulace příslušného ustanovení je patrný jeho cíl, totiž zajistit bezpečnost. V případě zrušení tohoto opatření lze jednoznačně očekávat nárůst odporu zdravotnických pracovníků s vězněnými osobami pracovat, a to jak u mimovězeňských poskytovatelů zdravotních služeb, tak v samotných zdravotnických zařízeních provozovaných Vězeňskou službou ČR, což znamená zhoršení přístupu ke zdravotním službám pro vězněné osoby. Je obecně známým faktem, že zdravotničtí pracovníci se práci ve Vězeňské službě ČR vyhýbají mimo jiné i z důvodu přímého kontaktu s vězněnými osobami, kteří v nich mohou vyvolávat, ať již důvodné či nedůvodné obavy.

Požadavek na kompletní odbourání jakékoli formy monitorování vězňů při poskytování zdravotních služeb by současně položil překážku k plnění patrně nejzásadnějšího úkolu Vězeňské služby ČR podle § 2 odst. 1 písm. c) zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, totiž střežení vězňů.

Současné nastavení podmínek v režimu zákona o zdravotních službách je považováno za vyhovující a vyvážené jak ve vztahu k právům vězňů, tak zdravotnických pracovníků.

c) záznam vyhotovený po provedení lékařské prohlídky bude obsahovat mimo jiné: i) přehled vyjádření a prohlášení dotčené osoby relevantních pro lékařskou prohlídku (včetně o jejím zdravotním stavu a případných obviněních z údajného špatného zacházení); ii) úplný přehled objektivních lékařských zjištění na základě důkladné prohlídky a iii) zjištění poskytovatelů zdravotní péče vzhledem k bodům i) a ii) naznačující konzistentnost mezi vznesenými obviněními a objektivními lékařskými zjištěními;

Povinnosti týkající se záznamů do zdravotnické dokumentace jsou dostatečně upraveny právními předpisy. Jejich naplňování je systémově dodržováno, eventuální selhání v individuálních případech nelze, stejně jako v jiných oblastech, zcela vyloučit.

d) lékařský záznam bude okamžitě a systematicky oznámen státnímu zástupci, kdykoli mohou zjištění nebo obvinění naznačovat mučení či špatné zacházení;

e) novela zákona o zdravotních službách (č. 372/2011 Sb.) bude výslovně stanovovat povinnost zdravotnického personálu hlásit případy podezření na mučení a špatné zacházení příslušným orgánům a zdravotnický personál nebude při plnění své povinnosti vystaven žádné formě nepatřičného tlaku nebo odvetným opatřením.

K písmenům d) a e) - Výbor naráží na ustanovení § 51 zákona o zdravotních službách, jehož účelem je nastavení maximální ochrany informací získaných při poskytování zdravotních služeb a tím zajištění jejich důvěrnosti, což napomáhá budování vztahu mezi pacientem a zdravotnickým pracovníkem.

Je třeba upozornit, že znění § 51 odst. 1 písm. d) zákona o zdravotních službách v určitých případech prolomuje zákonnou mlčenlivost. Citované ustanovení stanovuje, že za porušení mlčenlivosti není považováno sdělování údajů při plnění zákonem uložené povinnosti překazit nebo oznámit spáchání trestného činu. Trestný čin mučení je dle § 368 odst. 1 trestního zákoníku zahrnut do výčtu trestných činů, u nichž je dána oznamovací povinnost, pakliže se o nich osoba hodnověrně dozví.

Důkladné tělesné prohlídky v nápravných zařízeních

14. Výbor je znepokojen zprávami, že policie a vězeňský personál běžně a svévolně provádí tělesné prohlídky osob držených v policejní vazbě a ve vězení, při nichž jim nařídí, aby se úplně svlékli a přidřeply, v některých případech i před dalšími osobami. Dále je znepokojen tím, že neexistuje žádná písemná politika nebo směrnice týkající se tělesných prohlídek (články 2, 12–14 a 16).

15. Smluvní strana by měla ukončit praxi běžného a svévolného provádění tělesných prohlídek zadržených osob a zajistit, že tělesné prohlídky, jsou-li nezbytné, budou prováděny způsobem, který respektuje důstojnost zadržených osob, a že je budou provádět pracovníci stejného pohlaví jako je dotyčná zadržená osoba. Smluvní strana by měla vypracovat a uvést do praxe písemné směrnice, které stanoví okolnosti a postup provádění tělesné prohlídky, zajistit náležitý odborný výcvik policistů a vězeňského personálu a pravidelně monitorovat dodržování směrnic.

Problematika tělesných prohlídek vězněných osob je ošetřena po linii vnitřních předpisů Vězeňské služby ČR tak, aby k důkladným osobním prohlídkám docházelo vždy na základě relevantních důvodů a za respektování osobní důstojnosti vězněných osob. Konkrétně se jedná o nařízení generálního ředitele VS ČR č. 23/2014, o Vězeňské a justiční stráž. Důkladná tělesná prohlídka je prováděna tehdy, nelze-li jejího účelu dosáhnout jiným způsobem (např. použitím vhodných technických prostředků či provedením preventivní osobní prohlídky). Důkladná tělesná prohlídka je prováděna tak, aby byla zachována lidská důstojnost prohlížené osoby a aby zásah do jejích práv a svobod nepřekročil míru nezbytnou k dosažení účelu sledovaného důkladnou osobní prohlídkou.

Důkladná osobní prohlídka se provádí v určené, dostatečně vytápěné místnosti vybavené rohožemi, odkládacími lavicemi a věšáky. Dveře i okna místnosti musí být uzpůsobeny tak, aby prohlíženou vězněnou osobu nebylo možné pozorovat z vnějšku místnosti. V případech, kdy mají důkladné osobní prohlídky charakter hromadné akce, jsou vězněné osoby od sebe vždy odděleny odpovídajícími

zástěnami nebo kabinkami tak, aby byla zajištěna nezbytná míra soukromí a důstojnosti vězněné osoby. Prohlídku provádí příslušník stejného pohlaví.

Stížnosti na mučení a špatné zacházení

16. Výbor bere na vědomí, že Generální inspekce ozbrojených sborů již nepodléhá Ministerstvu vnitra, je však znepokojen tvrzeními, že je nadále složena převážně z bývalých členů policejní inspekce, což je subjekt, který působil v pravomoci Ministerstva vnitra, a že tedy v praxi nelze zaručit nezávislost generální inspekce. S ohledem na nízký počet stížností na údajné mučení a špatné zacházení výbor vyjadřuje politování nad tím, že nejsou k dispozici podrobněji členěné údaje o podaných stížnostech a podrobné informace o odpovídajícím vyšetřování a jeho výsledcích (články 12–13).

17. Výbor smluvní stranu naléhavě vyzývá, aby přijala nezbytná opatření:

a) k posílení vyšetřovacích kapacit a nezávislosti Generální inspekce ozbrojených sborů s cílem zajistit, že všechny stížnosti na mučení a špatné zacházení, včetně veškerých obvinění tohoto typu vznesených osobami zbavenými svobody, budou neprodleně předány tomuto orgánu, že všechna obvinění týkající se údajného mučení nebo špatného zacházení budou okamžitě, nestranně a účinně vyšetřena a že podezřelí pachatelé budou řádně postaveni před soud a v případech shledání viny budou potrestáni způsobem, který je přiměřený závažnosti jejich činů;

b) k zajištění toho, aby úřední osoby, vůči nimž je vedeno trestní nebo disciplinární šetření z důvodu údajného jednání spočívajícího v mučení nebo špatném zacházení, byly postaveny mimo službu po celou dobu tohoto šetření při respektu zásady presumpce nevin;

Vězeňská služba České republiky v případech, kdy je proti úřední osobě, vůči níž je vedeno trestní nebo disciplinární šetření z důvodů údajného jednání spočívajícího v mučení nebo špatném zacházení, postupuje dle zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění a zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v platném znění. Zároveň je však nutné individuální posouzení daných případů, jaká opatření dle podmínek stanovených výše uvedenými zákonnými normami přijmout, a to i v návaznosti na průběžně získávané poznatky z probíhajícího šetření. Nejsou neobvyklé případy úmyslného nepravdivého podání ze strany odsouzených, kteří předpokládají striktní postup (postavení příslušníků/příslušníka mimo službu), čímž se na určitou dobu zbaví “nepohodlného” příslušníka. V rámci uvedených zákonných norem je však doporučení plněno.

c) k ochraně stěžovatelů a obětí před špatným zacházením nebo zastrasováním, k němuž může dojít v důsledku podané stížnosti, k jejich řádnému informování o průběhu a výsledku jejich stížnosti a k zajištění toho, aby mohli uplatnit své právo na soudní ochranu a účastnit se řízení, jestliže nesouhlasí s nečinností státního zastupitelství;

Jde-li o trestní řízení, právní úprava poskytuje celou řadu nástrojů, které mají zabezpečit, aby trestní řízení bylo vedeno nejenom zákonně, ale také v souladu se zásadou práva na spravedlivý proces

bez zbytečných průtahů (tj. právní řád poskytuje celou řadu pojistek, které mají eliminovat riziko neodůvodněných průtahů ze strany orgánů činných v trestním řízení).

Státní zástupce vykonává v rámci přípravného řízení dozor nad zachováváním zákonnosti; v rámci výkonu dozoru může dávat pokyny policejnímu orgánu, účastnit se jednotlivých úkonů, osobně provést jednotlivý úkon nebo i celé vyšetřování, rušit nezákonná nebo neodůvodněná rozhodnutí apod. Podle ustanovení § 157a trestního řádu pak ten, proti němuž se trestní řízení vede, a poškozený mají právo kdykoliv v průběhu přípravného řízení žádat státního zástupce, aby byly odstraněny průtahy v řízení nebo závady v postupu policejního orgánu. Tato žádost není vázána lhůtou. Žádost je nutno státnímu zástupci ihned předložit a státní zástupce ji musí neprodleně vyřídit. O výsledku přezkoumání musí být žadatel vyrozuměn.

Poškozený může dát i podnět k výkonu (vnitřního či vnějšího) dohledu nad činností státního zástupce podle § 12d nebo § 12e zákona o státním zastupitelství, kdy v jejich rámci mohou být dávány pokyny k postupu při vyřizování věcí, popř., v případě nečinnosti, může dojít i k atrakci věci.

Pokud je „nečinnost“ státního zástupce chápána Výborem ve smyslu vydání rozhodnutí o zastavení trestního stíhání, o odložení věci či postoupení věci jinému orgánu k vyřízení v rámci přípravného řízení, je i tento postup přezkoumatelný a právní úprava poskytuje dostatečné garance k uplatnění práv dotčené osoby (stěžovatele, oběti atd.).

V souladu s § 159a trestního řádu může státní zástupce nebo policejní orgán věc odložit; tento postup přichází v potaz pouze v zákonem vymezených případech (trestní stíhání je nepřípustné nebo neúčelné, nebyly zjištěny skutečnosti opravňující zahájení trestního stíhání atd.). Je-li znám poškozený, musí se mu usnesení o odložení věci doručit, proti tomuto usnesení pak může poškozený podat stížnost (tím je garantováno právo poškozeného nebo oběti na přezkum tohoto rozhodnutí v případě, že s tímto postupem nesouhlasí). Navíc lze dodat, že proti rozhodnutí o odložení věci (za splnění dalších zákonných podmínek – např. byly uplatněny opravné prostředky, které zákon připouští atd.) je přípustná i ústavní stížnost.

Stížnost poškozeného je připuštěna i proti rozhodnutí o zastavení trestního stíhání (tj. rozhodnutí podle § 172 trestního řádu). Vedle toho stanoví trestní řád státnímu zástupci povinnost bezodkladně po nabytí právní moci doručit toto usnesení Nejvyššímu státnímu zastupitelství (§ 173a trestního řádu); nejvyšší státní zástupce pak může v souladu s § 174a trestního řádu do tří měsíců od právní moci rozhodnutí zrušit usnesení nižších státních zástupců o zastavení trestního stíhání (obdobně i usnesení o nestíhání podezřelého či o postoupení věci). Pro úplnost uvádíme, že nesplní-li státní zástupce svou zákonnou povinnost doručit Nejvyššímu státnímu zastupitelství příslušná rozhodnutí, vystavuje se možnosti kárného postihu (blíže viz rozhodnutí Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 7/2012-76 ze dne 21. 6. 2012 – *„Skutková podstata kárného provinění státního zástupce podle § 24 odst. 1 věty první zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, byla naplněna, jestliže kárně obviněný dlouhodobými prodlevami zaviněně porušil svou povinnost předložit usnesení o zastavení trestního stíhání Nejvyššímu státnímu zastupitelství podle § 173a trestního řádu, a Pokynu obecné povahy č. 8/2009, jenž je vydán podle § 12 odst. 1 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, a který ukládá splnit tuto povinnost ve lhůtě jednoho týdne od nabytí právní moci“*).

Závěrem lze konstatovat, že právní úprava poskytuje dostatečné záruky přezkumu postupu státního zástupce a dostatečné nástroje k uplatnění práv poškozených, resp. obětí, pokud jde o potencionální riziko vzniku průtahů v řízení či nečinnosti státního zástupce.

d) ke shromáždění podrobně rozčleněných statistických údajů o stížnostech, vyšetřování, trestním stíhání a odsouzení v případech týkajících se mučení a špatného zacházení a ke zpřístupnění těchto údajů výboru.

Podmínky zadržení

18. Výbor bere na vědomí, že ve věznicích byly vybudovány nové ubytovny a byla zavedena alternativní opatření nespojená s odnětím svobody, je však znepokojen tím, že věznice jsou nadále přeplněné, zejména v zařízeních s vysokým stupněm zabezpečení, v nichž došlo podle zpráv ke zhoršení životních podmínek, a že nejsou v dostatečné míře uplatňována alternativní opatření. Dále je znepokojen zprávami o tom, že zadržené osoby nemají odpovídající přístup ke zdravotní péči, včetně nedostatečné psychologické péče, a že během lékařských prohlídek nejsou k dispozici tlumočnické služby. Výbor bere se znepokojením na vědomí, že vězňům, u nichž jsou zjištěny sebevražedné úmysly, není automaticky poskytnuta lékařská pomoc, zejména psychiatrická péče. Připomíná svá předchozí doporučení (viz CAT/C/CZE/CO/4-5, bod 10) a je stále znepokojen skutečností, že smluvní strana nadále uplatňuje politiku povinného hrazení nákladů uvěznění u všech vězněných osob (články 11 a 16).

19. Výbor vyzývá smluvní stranu, aby:

a) provedla zásadní přezkum svého trestního systému, zejména pokud jde o vysokou míru uvěznění a recidivity;

V této části odkazujeme na stanovisko k bodu 19 písm. b).

b) posílila úsilí zaměřené na snížení přeplněnosti věznic, mimo jiné i uplatňováním trestů nespojených s odnětím svobody coby alternativy k vězení v souladu se Standardními minimálními pravidly OSN pro alternativní opatření nespojená k odnětí svobody („Tokijská pravidla“);

Ministerstvu spravedlnosti se v této oblasti podařilo prosadit některé změny, které by měly přispět ke zvýšení počtu ukládaných peněžitých trestů (tj. jednoho z druhů alternativních trestů). Nedávné novely trestních předpisů spočívaly zejména v:

- zavedení možnosti zajistit určenou část majetku obviněného pro účel výkonu peněžitého trestu, přičemž bylo-li nařízeno vymáhání peněžitého trestu, jehož výkon je zajištěn na majetku odsouzeného, na jeho úhradu se přednostně užije zajištěný majetek (novela trestního řádu provedená zákonem č. 86/2015 Sb., účinnou od 1. 7. 2015), což by mělo zvýšit jak faktickou vymožitelnost uloženého trestu, tak potažmo zvýšit jeho ukládání ze strany soudů;
- rozšíření využitelnosti institutu prohlášení o majetku, přičemž tento institut může být po nabytí účinnosti novely provedené zákonem č. 55/2017 Sb. použit obecně pro všechny účely zjištění majetku osoby, jejíž majetek má být zajištěn, nebo ke zjištění majetkových poměrů obviněného, je-li toho třeba pro účely trestního řízení. Rozšířila se rovněž i možnost zjišťovat

majetkové poměry obviněného v přípravném řízení (faktická znalost majetkových poměrů obviněného by opětovně měla přispět k efektivnějšímu ukládání peněžitého trestu);

- umožnění využití majetku, který byl odčerpán na základě majetkových sankcí uložených v trestním řízení pro uspokojování majetkových nároků poškozených (zavedeno zákonem č. 59/2017 Sb.); současně bylo zrušeno ustanovení, jež stanovilo, že peněžitý trest smí být vymáhán jen tehdy, pokud tím nedojde k zmaření uspokojení majetkových nároků poškozeného, které bylo částí praxe pokládáno za překážku pro ukládání peněžitého trestu – toto ustanovení bylo zrušeno vzhledem k tomu, že podle úpravy obsažené v zákoně č. 59/2017 Sb. jsou peněžní prostředky získané výkonem peněžitého trestu použity k uspokojení majetkových nároků poškozených a tak se toto ustanovení stalo nadbytečným.

Vedle těchto legislativních změn je třeba upozornit i na to, že Nejvyšší soud a Nejvyšší státní zastupitelství v posledních letech vyvíjely aktivitu vedoucí k častějšímu ukládání peněžitých trestů. V roce 2016 provedl Nejvyšší soud analýzu rozsudků soudů, ve kterých byly uloženy peněžitě tresty, na tyto aktivity pak navázalo Nejvyšší státní zastupitelství a Nejvyšší soud v první polovině roku 2017, kdy byly uspořádány odborné semináře pro soudce, státní zástupce a policisty k této problematice; cílem těchto seminářů bylo zjistit příčiny malého využívání peněžitého trestu v soudní praxi a případné nedostatky v zákonné úpravě a její aplikaci. Lze konstatovat, že situace v oblasti navrhování a ukládání peněžitých trestů se zlepšila a že došlo k navýšení počtu pravomocně uložených peněžitých trestů (téměř 15% podíl uložených peněžitých trestů na počtu odsouzených v r. 2017 oproti 5,5% v roce 2015).

Jak Ministerstvo spravedlnosti, tak Nejvyšší soud, Nejvyšší státní zastupitelství a další subjekty dále pokračují v započatých snahách o zvýšení využívání alternativ v rámci trestního řízení, a to jak procesních alternativ (využívání tzv. odklonů), tak i alternativ ve smyslu ukládání trestů nespojených s odnětím svobody.

Dále byl v roce 2018 na základě vládou schválené Koncepce rozvoje probace a mediace do roku 2025 (usnesení vlády č. 733 ze dne 11. října 2017) sestaven odborný tým složený ze zástupců soudců, státních zástupců a jiných odborníků z praxe, akademiků či dotčených resortů, jehož hlavním úkolem je zabývat se fungováním stávajícího systému výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, detekovat jeho nedostatky a navrhnout legislativní či nelegislativní změny a opatření tak, aby byly tyto druhy trestů ukládány ve vhodných případech a aby se zvýšilo efektivní působení těchto trestů na odsouzené a snížilo se tak riziko vzniku recidivy u odsouzených, kterým byl tento trest uložen.

Dne 7. 9. 2018 byl rovněž zahájen rutinní provoz elektronického monitorovacího systému, který je využíván zejména pro účely trestu domácího vězení, jako jedné z alternativ k trestu odnětí svobody. Souběžně probíhaly i osvětové semináře k implementaci elektronického monitorovacího systému k podpoře ukládání trestu domácího vězení soudci ve vhodných případech.

Jak vyplývá z uvedeného, Česká republika v oblasti snížení přeplněnosti věznic, mimo jiné i uplatňováním trestů nespojených s odnětím svobody, vyvíjí neustále činnost ke zlepšení a zefektivnění právní úpravy i praxe, a v tomto úsilí hodlá pokračovat.

c) uvedla životní podmínky ve všech nápravných zařízeních do souladu s mezinárodními standardy jako jsou například Standardní minimální pravidla OSN pro zacházení s vězni („pravidla Nelsona Mandely“) a Pravidla OSN pro zacházení s vězněnými ženami a pro

alternativní opatření k odnětí svobody vůči pachatelkám trestné činnosti („Bangkoká pravidla);

V rámci finančních a prostorových podmínek je doporučení plněno.

d) ukončila politiku povinného hrazení nákladů uvěznění u všech zadržených osob na;

V současné době se neplánuje vzhledem k nákladnosti výkonu trestu odnětí svobody změna v systému povinné finanční účasti na nákladech spojených s jejich uvězněním. Úhrada předmětných nákladů je zakotvena v zákoně č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Vězeňská služba ČR je v návaznosti na tuto skutečnost zodpovědná za plnění této povinnosti.

e) zajistila, aby všechny incidenty spojené s úmrtím, sebevraždou, pokusem o sebevraždu a násilím ve věznicích byly hlášeny ústředním orgánům za účelem monitorování a aby všechny případy byly vyšetřeny a v případě shledání trestní odpovědnosti vedly k uložení trestu přiměřeného závažnosti daného trestného činu. Smluvní strana by měla rovněž zajistit odhalování, monitorování a ochranu zranitelných uvězněných osob, u nichž existuje riziko sebevraždy, a poskytnout jim vhodnou pomoc včetně psychiatrické péče a dalších preventivních opatření;

K předmětnému doporučení lze zkonstatovat, že je po linii Vězeňské služby ČR plněno. Incidenty spojené s úmrtím, sebevraždou, pokusem o sebevraždu a násilím ve věznicích jsou hlášeny, monitorovány a prošetřovány. Rovněž jsou přijímána preventivní opatření z hlediska předcházení sebevražednému jednání, a sebepoškozování jakož i z hlediska problematiky násilí k jeho prevenci a odhalování, kdy tato jsou zakotvena ve vnitřních předpisech Vězeňské služby ČR.

f) zajistila odpovídající bezplatný přístup ke službám zdravotní péče a v případě potřeby přístup k tlumočnickým službám během lékařských prohlídek nebo konzultací;

Vězni, kteří jsou občany ČR či jiného státu EU, jsou účastní na veřejném zdravotním pojištění, ze kterého jsou jim v souladu se zákonem č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, hrazeny poskytované zdravotní služby. Cizinci ve výkonu trestu nebo vazby z jiných než členských států EU se po dobu zajištění na území poskytnou zdravotní služby neodkladné péče. Tito vězni mají zdravotní služby hrazené Vězeňskou službou ČR.

Podle obecně uplatňovaných postupů se vězněné osoby hlásí k lékaři a jsou tam naváděny v ordinačních hodinách. Dle vyhlášky č. 143/1998 Sb., kterou se vydává seznam zdravotních výkonů s bodovými hodnotami, jsou stanoveny pro jednotlivé výkony časové dotace, které byly stanoveny v rozsahu nezbytném pro zachování kvality poskytovaných zdravotních služeb. Tyto časy musí Vězeňská služba ČR respektovat, v důsledku čehož není možné vždy okamžitě uspokojit poptávku po zdravotních službách. Pacienti hlásící se k lékaři jsou proto selektováni s ohledem na akutnost jimi udávaných obtíží i charakteru požadovaných zdravotních služeb (například předpis léčivých přípravků představuje typicky doložitelnou záležitost).

Pakliže není z kapacitních důvodů návštěvě lékaře v daný den vyhověno, je navedení realizováno den následující. Tento systém je shodný s mimovězeňským prostředím.

V akutních případech mimo ordinační hodiny jsou vězněné osoby eskortovány k mimovězeňským poskytovatelům zdravotních služeb.

Na zajištění tlumočnických služeb při poskytování zdravotních služeb pamatuje ustanovení § 30 odst. 1 zákona o zdravotních službách, podle něhož ustanoví tlumočnicka Vězeňská služba ČR. Tato povinnost je zdravotnickým pracovníkům na věznicích známa. Tlumočení v řadě případů není nezbytné, neboť zdravotničtí pracovníci jsou s nimi často schopni komunikovat v jazyce, kterému pacienti rozumí.

g) zvažila možnost, že by nevládní organizace mohly pravidelně monitorovat všechna nápravná zařízení s cílem doplnit monitorování prováděné v rámci národního preventivního mechanismu.

Právní řád České republiky poskytuje několik druhů kontroly „nápravných zařízení“; jedná se jak o kontrolu za strany státní moci (dozor státního zastupitelství), tak o kontrolu ze strany nezávislé instituce (veřejný ochránce práv):

Dozor státního zastupitelství

Podle § 4 odst. 1 písm. b) zákona o státním zastupitelství státní zastupitelství v rozsahu, za podmínek a způsobem stanoveným zákonem konává dozor nad dodržováním právních předpisů v místech, kde se vykonává vazba, trest odnětí svobody, ochranné léčení, zabezpečovací detence, ochranná nebo ústavní výchova, a v jiných místech, kde je podle zákonného oprávnění omezována osobní svoboda

Tento dozor je vykonáván „v rozsahu, za podmínek a způsobem stanoveným zákonem“, tj. rozsah oprávnění státních zástupců při výkonu dozoru v těchto místech je upraven vždy ve zvláštním zákoně regulujícím konkrétní druh „nápravného zařízení“ [obecně řečeno má státní zástupce při výkonu dozoru oprávnění v kteroukoli dobu navštěvovat místa, kde se omezení osobní svobody vykonává, nahlížet do spisů a další dokumentace týkající se držení dotčených osob, hovořit s těmito osobami bez přítomnosti třetích osob, prověřovat, zda příkazy a rozhodnutí Vězeňské služby a dalších subjektů (ředitel ústavu atd.) jsou v souladu s právními předpisy apod.]. V rámci tohoto dozoru je státní zástupce oprávněn vydávat příkazy k zachovávaní platných předpisů nebo k přijetí opatření vedoucích k odstranění stavu odporujícího právním předpisům (v případě, že státní zástupce zjistí, že je omezení na osobní svobodě je v rozporu se zákonem, má oprávnění nařídit propuštění dané osoby).

Veřejný ochránce práv

Postavení, práva a povinnosti veřejného ochránce práv jsou vymezena v zákoně č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů. V roce 2006 se na základě požadavku Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (OPCAT) stal veřejný ochránce práv součástí nezávislého tzv. národního preventivního mechanismu. V souladu s právní úpravou je veřejný ochránce práv nezávislým a nestranným ochráncem „neporušitelnosti práv“; mimo jiné se jeho působnost vztahuje také na místa, kde dochází k omezování osobní svobody. Základní poslání veřejného ochránce práv spočívá v preventivním provádění návštěv těchto míst, „kontrole“ respektování práv osob zde umístěných (s cílem posílit ochranu těchto osob před mučením, krutým, nelidským, ponižujícím zacházením nebo trestáním a jiným špatným zacházením), prosazování práva na rovné zacházení a ochraně před diskriminací.

Při provádění návštěv může veřejný ochránce práv vstupovat do všech míst v zařízení, nahlížet do veškeré dokumentace včetně zdravotnické, dotazovat se zaměstnanců, vězňů, klientů atd., přičemž má právo mluvit s těmito osobami bez přítomnosti jiné osoby. Tyto návštěvy jsou prováděny bez

předchozího upozornění, v jakémkoli čase (i v nočních hodinách), případně i mimo pracovní dny. V rámci přípravy návštěv spolupracuje veřejný ochránce práv jak s odborníky (na oblast zdravotnictví, inspekce atd.), tak se zástupci neziskového sektoru (veřejný ochránce práv je společně se zástupci neziskového sektoru též členem mnoha pracovních skupin zabývajících se ochranou lidských práv).

Na základě uvedeného lze shrnout, že místa, ve kterých dochází k omezení osobní svobody, jsou pravidelně podrobována prověrkám jak ze strany složek státu, tak ze strany nezávislých institucí, jejichž účelem je zabezpečit, aby omezení osobní svobody bylo vykonáváno v souladu s platnými právními předpisy a nedocházelo k porušování či omezování práv osob, které jsou v jednotlivých zařízeních umístěné, a špatnému zacházení s nimi.

27. Výbor smluvní stranu naléhavě vybízí, aby veřejně odsoudila hrozby a útoky zaměřené proti menšinovým skupinám obyvatel včetně romských a muslimských komunit a aby se zdržela aktivní i pasivní podpory těchto útoků tím, že zajistí:

a) okamžité, důkladné a účinné vyšetření veškerých hrozeb a útoků, jejichž cílem jsou právě tyto skupiny včetně veškerých údajných diskriminačních motivů těchto činů a postavení před soud a potrestání odpovědných osoby podle závažnosti jejich činů;

b) účinnou odbornou přípravu pracovníků orgánů činných v trestním řízení a soudců v oblasti nenávislně motivovaných trestných činů a systematické monitorování těchto trestných činů;

c) přijetí opatření ke zvýšení informovanosti s cílem bojovat proti předsudkům a stereotypům a zavedení politik zaměřených na boj a předcházení rasově motivovaným trestným činům a diskriminaci.

Ministerstvu spravedlnosti v této věci nepřísluší se vyjádřit, ale přesto se domníváme, že Česká republika plní výše uvedená doporučení.

Nedobrovolná sterilizace

28. Výbor je znepokojen tím, že smluvní strana nezavedla mimosoudní mechanismus, který by zajistil účinné odškodnění všech osob, jež byly nedobrovolně sterilizovány, zejména pak romských žen. Vyjadřuje politování nad skutečností, že jediným prostředkem, jak mohou oběti nedobrovolné sterilizace takové odškodnění získat, je soudní žaloba, která podléhá tříleté zákonné promlčecí lhůtě, a že mnoho těchto případů tak již bylo promlčeno (články 2, 14 a 16).

29. Výbor připomíná své předchozí doporučení (viz CAT/C/CZE/CO/4-5, bod 13) a vyzývá smluvní stranu, aby neprodleně, nestranně a účinně vyšetřila všechna obvinění týkající se údajné nedobrovolné sterilizace romských žen, a aby zajistil trestní stíhání a v případě shledání odpovědnosti i potrestání pachatelů. Smluvní strana by měla zavést mimosoudní mechanismus

odškodňování, jehož prostřednictvím by oběti nedobrovolné sterilizace měly přístup ke spravedlivé a adekvátní náhradě, a zvážit možnost prodloužení lhůty pro podání žádosti o odškodnění.

Česká republika poskytla mezinárodním orgánům obsažené informace k tematice sterilizací již v rámci svého vyjádření k šesté periodické zprávě o opatřeních přijatých k plnění závazků podle Úmluvy proti mučení a jiného krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení a trestání za období 2009-2015. Pro aktuální pohled na téma nedobrovolných sterilizací je možno uvést, že Česká republika se v roce 2018 vyjadřovala k témuž tématu i v rámci reakce na Závěrečná doporučení obsažená ve zprávě pracovní skupiny k univerzálnímu periodickému přezkumu lidských práv na počátku roku 2018 (dokument Report of Working Group on the Universal Periodic Review, /Views on conclusions and/or recommendations, voluntary commitments and replies presented by the State under review./, č. A/HRC/37/4/Add.1 ze dne 13.2.2018). V rámci těchto bylo uvedeno, že považujeme nadále za základní způsob nápravy pro oběti protiprávních sterilizací soudní žalobu na náhradu nemajetkové újmy. V případě pochybení zdravotnického zařízení tedy protiprávně sterilizovaná osoba může podat žalobu k soudu.

Byť Česká republika zvažuje revizi tříleté promlčecí lhůty pro přiznání náhrady nemajetkové újmy, je třeba zdůraznit, že již dnes tato lhůta nemůže být uplatněna v rozporu s dobrými mravy a že v souladu s principem právní jistoty by se její prodloužení mohlo uplatnit až na případy budoucí a nikoliv minulé. Pokud jde o judikaturu, lze připomenout, že Ústavní soud již v minulosti doplnil výklad Nejvyššího soudu o tom, že peněžitá náhrada, jakož i peněžité nároky se promlčují ve lhůtě 3 let od vzniku újmy, kdy shledal, že uplatnění námitky promlčení je v rozporu s dobrými mravy v případech, kdy účastník promlčení svého práva nijak nezavinil a promlčení jeho nároku by pro něj bylo příliš tvrdým postihem vzhledem k okolnostem případu.

K problematice trestního postihu nezákonné sterilizace si dovoluujeme sdělit, že pokud má Výbor na mysli činy, které již byly promlčeny (tj. jejich trestnost zanikla), nelze trestní řízení v souladu s § 11 odst. 1 písm. b) trestního řádu zahájit (institut promlčení je promítnutím principu právní jistoty). K problematice promlčení se v návaznosti na právní jistotu vyjádřil i Evropský soud pro lidská práva ve své rozhodnutí *Stubbings* a ostatní proti Spojenému království, č. 22083/93, rozsudek ze dne 22. října 1996, § 51, kde uvedl, že „promlčení lze definovat jako právo pachatele nebýt stíhán či odsouzen po uplynutí určité doby od spáchání trestného činu. Mezi účely sledované tímto institutem patří zajištění právní jistoty, jakož i ochrana potenciálně obviněných před stíháním po dlouhé době, kdy může být těžké hájit se a zabránit nespravedlnosti, k níž by mohlo dojít, pokud by soudy rozhodovaly o událostech, které se staly již dávno, a tudíž na základě důkazů, které mohou být v důsledku uplynutí času nespolehlivé či neúplné. Dále je nutno uvést, že ve svém souhlasném stanovisku ve věci *Mocanu* a ostatní proti Rumunsku (č. 10865/09 a další, rozsudek velkého senátu ze dne 17. září 2014) soudci *Pinto de Albuquerque* a *Vučinić* k výše uvedenému dodali, že zakotvení nepromlčitelnosti trestných činů je navíc v rozporu se všemi legitimními cíli trestněprávních sankcí, jelikož potrestání pachatele po mnoha letech nemůže sledovat účel resocializační, preventivní ani odstrašující“. Vedení trestního řízení ohledně trestného činu, který již byl promlčen, by tak bylo porušením (i mezinárodně chráněné) právní jistoty.

Odškodnění

30. Výbor vyjadřuje politování nad skutečností, že nejsou k dispozici podrobně členěné statistické údaje týkající se odškodnění poskytnutého obětem mučení a špatného zacházení včetně obětí nedobrovolné sterilizace, chirurgické kastrace, špatného zacházení v psychiatrických léčebnách, útoků vůči menšinám, obchodování s lidmi a domácího a sexuálního násilí. Je rovněž znepokojen lhůtou, která je stanovena pro podávání stížností na základě zákona (č. 82/1998 Sb.) o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem (článek 14).

31. Smluvní strana by měla výboru poskytnout údaje o celkovém počtu obdržených žádostí o odškodnění, počtu kladně vyřízených žádostí a částce odškodnění, jež soudy přiznaly. Měla by zvážit prodloužení lhůty pro podávání žádostí podle zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, aby obětem umožnila získat spravedlivé a adekvátní odškodnění. Výbor smluvní stranu upozorňuje na svůj obecný komentář č. 3 (2012) týkající se provádění článku 14, v němž podrobně rozpracovává povahu a rozsah povinností smluvní strany vyplývajících z článku 14 Úmluvy týkající se poskytnutí plného odškodnění a prostředků pro úplnou rehabilitaci obětí mučení.

V této souvislosti je vhodné zdůraznit, že informace o odškodňování nejsou souhrnně vedeny [„Pokud má Česká republika sdělit Výboru údaje „o celkovém počtu obdržených žádostí o odškodnění, počtu kladně vyřízených žádostí a částce odškodnění, jež soudy přiznaly“, je v první řadě potřebné uvést časové období, za které mají být údaje poskytnuty. Za druhé v souladu se zákonem č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o odškodňování“), jsou k jednání za stát ve věcech deliktů odpovědnosti vzešlé z výkonu veřejné moci povolána jednat ministerstva či jiné ústřední správní úřady dle oboru své působnosti. Ministerstvo spravedlnosti tedy může poskytnout data toliko za odškodnění týkající se výkonu veřejné moci v oblasti justice; Ministerstvo spravedlnosti nedisponuje údaji ze všech resortů a úřadů. Dále není zřejmé, zda jsou požadována pouze data o výši odškodnění, které přiznaly soudy, jelikož dle zákona o odškodňování se žádost o odškodnění nejprve uplatňuje u ústředního správního úřadu, který ji může uspokojit mimosoudně, pouze v případě sporu (neproplatí-li úřad odškodnění vůbec nebo jen zčásti), může se poškozený domáhat tvrzeného nároku u soudu. Je tedy patrné, že část nároků bude proplácena již ve fázi mimosoudní, až mnohem menší část pak na základě rozhodnutí soudů. Požadovaná data o výši proplaceného odškodnění by zcela pominula tu část nároků, které stát přiznal a proplatil zcela dobrovolně, tj. aniž by o nich rozhodoval soud.“].

Jde-li o otázku prodloužení lhůty k podání žádosti o odškodnění dle zákona o odškodňování, stricto sensu v českém právním řádu žádná taková lhůta zakotvena není. Jsou dány pouze promlčecí lhůty, po jejichž uplynutí příslušný nárok nabývá charakteru naturální obligace. Tyto promlčecí lhůty jsou upraveny v § 32 a 33 zákona o odškodňování a jsou svojí délkou přiměřené ostatním v českém právu upraveným promlčecím lhůtám. Je třeba i zdůraznit, že tyto promlčecí lhůty budou často běžet nikoliv od okamžiku škodní události, ale až od okamžiku skončení řízení, v němž k vadnému výkonu veřejné moci došlo, čímž se fakticky zásadně prodlužují.